

7. Україна 2020: демографічний та міграційний виміри безпеки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uipp.org.ua/uploads/news_message/at_file_uk/0070/43.pdf

8. 1,2 мільйона українців є трудовими мігрантами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_05_31_2_uk.htm

УДК 331.105:331.522.4

Світлана Прохоровська

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті розглядається роль інноваційних форм навчання у процесі розвитку трудового потенціалу. Запропоновано інноваційні методи щодо розвитку дистанційної форми навчання.

In the article the role of innovative forms of studies is examined in the process of development of labour potential. Offered innovative methods in relation to development of the controlled from distance form of studies.

Ключові слова: дистанційна освіта, інноваційні форми навчання, освіта, трудовий потенціал, розвиток трудового потенціалу.

Key words: controlled from distance education, innovative forms of studies, education, labour potential, development of labour potential.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Освіта та професійне навчання є важливим чинником, який забезпечує конкурентоспроможність працівника на ринку праці та є фундаментом людського розвитку загалом. Невідповідність системи освіти і професійного навчання вимогам сучасного ринку праці призвела до неефективної зайнятості та безробіття, зростання рівня бідності, міграції населення тощо. Внаслідок глобалізації економіки, переходу України до економіки знань існує потреба в інноваційних підходах щодо формування і розвитку трудового потенціалу, змісту вищої та професійної освіти, нових методів навчання, інтеграції навчальних закладів з роботодавцями тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Теоретичним і прикладним аспектам роді інноваційного навчання у процесі розвитку трудового потенціалу присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Безнесюк, В. Брича, Б. Генкіна, О. Герасименко, О. Герцен, О. Грішної, О. Перелігіної, І. Новаківського, І. Петрової, В. Петюха, Л. Семів, Л. Шаульської та ін.

У сучасних умовах потреба системного та комплексного дослідження ролі інноваційного навчання у процесі розвитку трудового потенціалу значно посилюється. Актуальність теми дослідження зумовлена суттєвими соціально-економічними та організаційними змінами в країні, а також підвищенням ролі трудового потенціалу як визначального національного капіталу, від розвитку якого залежить, перш за все, економічна могутність держави, рівень життя її населення і соціальний прогрес.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні освітні технології дають змогу підвищити ефективність організації навчального процесу та розвивати особистий потенціал людини праці. На ринку освітніх послуг в Україні, поряд з традиційним, використовується дистанційне навчання, яке з одного боку, спонукає до постійного оволодіння новими професіями (безперервне навчання), а з другого – потребує значної кількості висококваліфікованих працівників.

Водночас рівень і якість трудового потенціалу відіграють провідну роль у забезпеченні стабільності та конкурентоспроможності економіки країни, а також є основою життєзабезпечення і стабільності у суспільстві.

Науковці стверджують: якщо ситуація не зміниться, то у 2015 році потреби промисловості у кваліфікованих робітниках у більшості регіонів України задовольнятимуться лише на 30–37%. Водночас через трудову міграцію Україна втратила близько 3,5 мільйона осіб переважно молодого та середнього віку – найпродуктивнішої частини населення, і третина з них – кваліфіковані фахівці. Тому, на думку і науковців, і державних мужів у сфері розвитку трудового потенціалу України особливу увагу слід звернути на його якість, яка залежить від освітянської галузі. Освіта відтворює трудовий потенціал країни, і водночас – є одним з чинників модернізації економіки, її становлення на інноваційний фундамент.

Сучасні освітні технології дають змогу підвищити ефективність організації навчального процесу та розвивати особистий потенціал людини. На ринку освітніх послуг в Україні, поряд з традиційним, використовуються такі види навчання: дистанційне, відкрите, модульне. Активно поширюється сьогодні дистанційне навчання, яке викликане прискоренням темпів науково-технічного прогресу, що, з одного боку, спонукає до постійного оволодіння новими професіями (безперервне навчання), а з другого, потребує значної кількості висококваліфікованих працівників.

Розвиток дистанційної форми навчання (як і відкритої) зумовлений також меншою його вартістю порівняно з традиційними системами, адже в останній час держзамовлення в середньому по Україні становить близько 50%, а також його ефективності з позиції доступу до навчання. Вартість дистанційного навчання в Україні приблизно вдвічі менша, ніж по традиційній системі навчання, в той час як у деяких країнах (Індонезія, Корея, Туреччина) в університетах з дистанційною освітою вона складає 5-15 % від вартості навчання в інших університетах. Крім того, можливість зменшення плати за навчання визначається не тільки його вартістю, а й тими коштами, які навчальний заклад одержує з інших джерел, тобто один із шляхів зменшення плати – залучення додаткових коштів.

Для розвитку дистанційної форми навчання можна використовувати такі інноваційні методи: «кейсове навчання», «двічі по два», «синтез думок», «робота в парах», «пошук скарбів», «коло ідей», «мікрофон», «мозкова атака», «аналіз ситуацій», «рольові ігри», «займання позиції» та інші, які скеровані на підвищення ефективності процесу навчання та вимагають від викладачів та студентів (учнів, слухачів) розширених знань, сучасного мислення.

З метою забезпечення потреб особистості в оволодінні робітничою професією в Україні реалізується такий вид навчання, як відкрите професійно-технічне навчання на основі модульної технології, яке затверджене спільним наказом Міністерства праці та соціальної політики та Міністерства освіти і науки України «Про впровадження відкритого професійно-технічного навчання на основі модульної технології» від 09. 04. 2002 № 187/243.

Відкрите навчання впроваджується в навчальний процес з метою надання йому максимальної гнучкості, індивідуальності, безперервності, посилення його демократизації, задоволення потреб громадян у професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації та може застосовуватись для тих категорій населення, які з різних причин не мають змоги бути охопленими стаціонарними формами. Тобто можна зробити висновок, що відкрите навчання (як і дистанційне), в своїй основі базується на використанні в ході навчального процесу нових інформаційних технологій і систем мультимедіа, крім того, містить методику модульної технології, що дає змогу більш виважено підійти до гнучкості навчального процесу і забезпечити максимальну ефективність професійного навчання та підвищення кваліфікації економічно активного населення.

Дистанційна освіта сьогодні (distance learning) є адекватною відповіддю на сучасним умовам. Серед американських ВНЗ 65% уже ввели дистанційне навчання в стратегію свого розвитку. Представники Гарвардського університету і Масачусетського технологічного інституту в травні 2012 р. оголосили про запуск спільного проекту дистанційного онлайн-навчання edX. На розвиток edX кожен з партнерів виділив по 30 мільйонів доларів. Нині до проекту долучилося ще 25 навчальних закладів з усього світу. Автори проекту планують залучити до навчання мільярд студентів. Також успішними проектами, що стартували в 2012 р., є Coursera та Udacity, що навчають сотні тисяч студентів. Обсяги фінансування проектів онлайннавчання різними країнами досягають десятків, сотень мільйонів доларів. Хоч сертифікати Coursera, EdX і Udacity не мають такого самого формалізованого значення, як диплом про освіту, більшість студентів та роботодавців вважає їх вагомим аргументом на ринку пра-

ці. Так, проект Udacity співпрацює з десятками компаній, готових прийняти на роботу найкращих студентів. Стрімкі темпи розвитку цих проектів у найближчі кілька років можуть витіснити з ринку освіти значну частину навчальних закладів багатьох країн. У Росії теж заплановано розвиток аналогічних проектів із залученням майже мільйона студентів.

Якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів залучається найкращий професорсько-викладацький персонал і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали; передбачається введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її сучасним освітнім стандартам.

Дистанційна освіта дає змогу опанувати курс навчання «без відриву від виробництва», тобто не витрачаючи часу і коштів на поїздки, не відриваючись від основної роботи; займатися в зручній для себе час, у зручному місці; застосовувати отримані знання відразу на практиці; підвищення творчого та інтелектуального потенціалу слухача, що одержує дистанційну освіту, за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення. Домінуючі її позитивні ознаки – висока технологічність і доступність, мобільність, можливість, забезпечити високу якість освіти, тобто реалізація засад відкритої освіти [2].

Введення повноцінного дистанційного навчання дасть змогу підвищити інноваційність ВНЗ, креативність його науково-педагогічного персоналу, сприятиме розвитку всіх форм навчання та підвищенню якості освіти відповідно до європейських стандартів.

Тепер в інформаційних суспільствах простежується тенденція переходу від технологічної форми навчання (дистанційної) до гуманістично-технологічної (відкритої). Відкрита освіта передбачає забезпечення будь-кому вільного доступу до ВНЗ без складання іспитів, без контролю за рівнем знань. А ще вільне планування навчання для кожного студента; можливість самостійно вибирати викладача, час, ритм і темп навчання. Вона не заперечує традиційного її вдосконалення.

Принцип максимальної доступності освітніх ресурсів фактично став стандартом діяльності провідних світових ВНЗ. Віртуальні факультети істотно змінюють вигляд сучасної вищої освіти. Аналітики вважають, що вже найближчим часом провідні університети матимуть змогу замість сотень тисяч студентів навчати десятки мільйонів з усіх країн світу. Стрімкі темпи розвитку цих проектів у найближчі роки можуть витіснити з ринку освіти значну частину навчальних закладів багатьох країн.

Динамічний розвиток середовища функціонування суб'єктів ринку зумовлює зростання потреби у висококваліфікованому персоналі, адаптованому до змін та здатному продуктивно реалізовувати свій невикористаний потенціал. Це досягається завдяки «навчанням впродовж всього життя», що має на меті постійне оновлення знань, вмінь та навичок фахівців з використанням переваг, сформованими глобальними змінами інформатизації та комунікатизації [4].

Висновки. Вважаємо, що використання системи дистанційної освіти з найширшим використанням нових інтелектуальних та мережних інформаційних технологій, дасть змогу розвинути трудовий потенціал працівників та швидко, без значних затрат часу, людських та фінансових ресурсів підвищити їхній фахово-кваліфікаційний рівень.

Отже, забезпечити економіку кваліфікованими кадрами й збалансувати попит і пропозицію робочої сили на ринку праці з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку української економіки можливо, лише об'єднавши і скоординувавши зусилля центральних і місцевих органів виконавчої влади, роботодавців та представників освітньої галузі.

Вважаємо, що розвиток соціального партнерства, залучення роботодавців у процес підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів, оновлення навчально-матеріальної бази навчальних закладів, а також оновлення змісту професійної освіти є надзвичайно важливим для сфери освіти, для її подальшого розвитку.

Література

1. Безнесюк О. О. Нові інформаційні технології навчання як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності № 1. – 2011.

2. Брич В. Я., Білоус Л. Й., Прохоровська С. А. Людський потенціал в економіці України: монографія / Заг. ред. д. е. н., проф. Брича В. Я. – Таля, 2012 – 368 с.
3. Герцен О. Інноваційні технології та методи навчання / О. Герцен. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10470406/pedagogika/innovatsiyeni_tehnologiyi_metodi_navchannya.
4. Новаківський І. І., Перелигіна О. В. Дистанційна освіта як ефективний інноваційний чинник підвищення рівня трудового потенціалу / О. В. Перелигіна, І. І. Новаківський, 2011. – 384 с.

УДК 331.108.2, 331.361

Галина Баб'як,
Юлія Бенцал

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ (БАНКІВСЬКА СИСТЕМА)

Розглянуто особливості організації навчання персоналу у країнах із ринковою економікою. Оцінено досягнення зарубіжного досвіду організації системи навчання персоналу з огляду на можливість їх використання в умовах України. Визначено основні напрями вдосконалення навчання співробітників у країні.

In the article the features of organization of studies of personnel are considered in countries with a market economy. Achievement of foreign experience of organization of the system of studies of personnel is appraised, taking into account possibility of their use in the conditions of Ukraine. Certainly basic directions of perfection of studies of employees in a country.

Ключові слова: персонал, організація навчання персоналу, ефективність навчання персоналу, кадровий менеджмент, управління професійними компетенціями персоналу.

Keywords: personnel, organization of studies of personnel, efficiency of studies of personnel, skilled management, management by professional jurisdictions of personnel.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У наш час Україна всіляко намагається інтегруватися в Європу. Це досить важливий крок, проте він ставить нові вимоги й до системи професійної освіти в країні. Постійний розвиток науки і техніки вимагає від сучасних працівників безперервного навчання, що є основою високої конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Модернізується економіка, яка вимагає змін і у стратегіях компаній. Пристосування до цих нових умов змушує змінювати і систему кадрового менеджменту, і систему навчання, яка є частиною процесу управління персоналом. Ця проблема є дуже актуальною в сучасних фірмах, адже від них залежить ефективність діяльності нашої економіки в цілому. Впровадження системи навчання допомагає працівникам швидше пристосуватися до мінливих умов зовнішнього ринкового середовища і забезпечить конкурентоспроможність фірми. Тому вже кілька років розвивається тенденція до вкладення значних коштів у навчання працівників, бо лише кваліфікований та вмотивований працівник забезпечить організації стабільність та розвиток.

Нині в багатьох установах спостерігаємо одну і ту ж картину: зменшення витрат, пов'язаних з навчанням, відмова від тренінгів, звільнення працівників, що займаються організацією системи навчання. Всі ці дії мають негативне забарвлення і покликані економити. Зважаючи на це, актуальність даного дослідження є очевидною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Аналіз останніх досліджень показує, що одним з найважливіших елементів кадрового менеджменту є розвиток персоналу і навчання персоналу як його складова. Цю проблему досліджували в своїх працях Л. Балабанова, Е. Варламова, Н. Володіна, Т. Гірченко, О. Демченко, І. Заков, Т. Кір'ян, В. Козлов, П. Магура, О. Несторенко, Л. Новаковська, О. Сардак, В. Скакун, М. Яковенко та інші. Всі ці науковці сходяться до єдиної думки, що система професійного навчання є дуже важливим інструментом ефективного управління організацією.